

Fjärilsfaunan i Stora Vika i Nynäshamns kommun

Göran Palmqvist

**Rapport till Nynäshamns
Naturskyddsförening 2008**

Innehållsförteckning	
Inledning	1
Bakgrund	1
Metod	2
Resultat	2
Karta över Stora Vika	3
Rödlistade fjärilsarter i Stora Vika enligt ”Rödlistade arter i Sverige 2005”	4
Kommentarer till rödlistade arter i Stora Vika	5
Regionalt naturvårdsintressanta arter i Stora Vika	14
Dagfjärilsarter i Stora Vika och deras värdväxter	21
Diskussion	22
Förslag till åtgärder	23
Litteratur	23
Bilder från Stora Vika	25

Fotografier Göran Palmqvist

Författarens adress:

Vattumannens gata 126, 136 62 HANINGE.

Tel nr 08 -745 73 75, Mob nr 073 697 41 43

E-post. goran.palmqvist@ownit.nu

Inventering av fjärilsfaunan i Stora Vika i Nynäshamns kommun

Göran Palmqvist

Inledning

Författaren har sedan slutet av 1970- talet bedrivit studier och insamlingar av fjärilar i St. Vika-området. En preliminär rapport över områdets fjärilsfauna sammanställdes 1998 som också lämnades till Nynäshamns kommun och Länsstyrelsen i Stockholms län samtidigt som författaren pekade på områdets höga entomologiska kvalitéer och behov av samlade åtgärder för att bevara dessa. Fortsatta studier i St Vika har bedrivits samtidigt som särskilt Naturskyddsföreningen i Nynäshamn engagerat sig och även Nynäshamns kommun under senare år. Tidigare aktörer i St Vika (Skanska, Rondeco, Bedminster) och särskilt den nuvarande markägaren Talloil AB har visat intresse av att restaurera och återskapa naturvärdena. Under 2008 fick författaren i uppdrag av Nynäshamns naturskyddsförening att dels ytterligare inventera fjärilsfaunan och dels sammanställa en rapport över rödlistade och naturvårdsintressanta arter som förekommer i Stora Vika.

Bakgrund

Områdets speciella karaktär bestäms av dess geologi med urkalksten. I Mellansverige finns urkalkstenen lokalt i anslutning till den sk leptitformationen som löper som en hästsko från skärgården via Nyköping i en båge runt Mälaren. Förutom St Vika finns urkalk i Stockholms södra skärgårdsområde på bl a Runmarö, Utö, Ornö, Karta och Oaxen, också rika blom- och växtlokaler (se bl a Engqvist Maliniemi 2008). Områdets historik har kortfattat beskrivits i ”Välkommen till fjärilarnas marker i Stora Vika” (Landin et al. 2007). Kalkstensbrytningen pågick under åren 1949- 1981 och tack vare denna verksamhet har området hållits ganska öppet och faktiskt bidragit till de höga naturvärdena där. Emellertid har sakta en igenväxning skett i St Vika efter att kalkstensbrytningen upphört på kalkhällmarker, torrängspartier, sluttningarna runt brottet och efter vägkanterna med sin speciella ruderatflora. Särskilt på de tidigare glest tallbevuxna kalkhällmarkerna söder om kalkstensbrottet skedde en kraftig förtätning med ungskog av tall och på de blomrika torrmarkerna norr om kalkstensbrottet fanns stora uppslag av småtallar och björk. Väster om vägen mellan Stora Vika och Marsta och SV om den stora Dammen låg tidigare en större ruderatmark (tidigare tipp) med rik torrmarksflora och en mycket artrik fjärilmiljö. Numera är den till större delen igenvuxen av främst tall.

I ”Översiktlig naturinventering av Nynäshamns kommun 1988- 1990”(Abenius et al. 1991) har området beskrivits och också förekomsten av unika svampar, växter och djur.

Rödlistade landsnäckor, flugor, steklar, svampar förutom fjärilar är dokumenterade. Den rödlistade större vattensalamandern har goda förekomster i de dammar som skapats genom kalkbrytningen.

För att motverka den snabba igenväxningen startade Nynäshamns naturskyddsförening år 2002 med att röja i delar av St Vika och därefter har varje höst en röjningsdag där varit en återkommande programpunkt. År 2006 fick Naturskyddsföreningen, Nynäshamns kommun och markägaren Talloil AB bidrag från länsstyrelsen i Stockholm till att avverka och röja kalkhällmarkerna söder om kalkstensbrottet. Även markägaren har tidigare röjt uppväxande sly efter den väg som går runt kalkstensbrottet. Under 2007 invigdes naturstigen kallad ”Välkommen till fjärilarnas marker” i St Vika med ett antal informationstavlor som beskriver bl a fjärilar, blommor, natur och historia. Som ett led i att dokumentera växtligheten och studera växtsuccessionen på de röjda ytorna söder om kalkstensbrottet utfördes ett examensarbete där under 2007 (Engqvist Maliniemi 2008)

Metod

Området har besökts ett antal gånger (se nedan) under sommaren. Håvning och sk skraphåvning dvs att försiktigt med håven svepa över växter och marken, har gjorts. De störda fjärilarna faller in i håven eller flyger upp och fångas i håvsvepet. Under natten har ljusfångst bedrivits med 250 W och 125 W klarglas kvicksilverlampa som också ger ifrån sig ljus i det övre UV- spektrat, som är effektivt att locka fjärilarna mot lampan. Lamporna placeras på en vit oblekt lakansväv som fjärilarna flyger mot och oftast sätter sig på. De blir då lätta att observera. Dessutom har larver på värdväxter eftersökts och spår av larvgnag. Lamporna har placerats på olika platser beroende till stor del på väderförhållanden. Fångstdukarna placerades mer i skydd av skog vid besvärlig vind och mer öppet då det råde vindstilla eller svag vind. Insamlingarna 2008 avsåg att komplettera tidigare års arbete. De svenska namnen på fjärilar är enligt Svensson & Palmqvist (1990). För arter publicerade i Nationalnyckeln följer namnen i dessa volymer (Bengtson et al 2008, Eliasson et al 2005, Hydén et al 2006)

Besök i Stora Vika 2008

Datum	Tid	Metod
4 maj	1200- 1530	Håvning
24 maj	1300- 1700	Håvning, larvletning
15 juni	1100- 1400	Håvning
17 juni	1900-0330	Håvning, ljusfångst
16 juli	1800- 0300	Håvning, ljusfångst
23 juli	1800-0300	Håvning, ljusfångst
30 augusti	1500-1800	Larvletning, bladminor
	Summa timmar 40	

I sammanställningen över fjärilsarter ingår också tidigare års resultat så denna rapport blir en sammanställning över de rödlistade arterna och de mer regionalt och naturvårdsintressanta arterna som sedan 1979 är funna i detta område. I Fig. 1 visas undersökningsområdet. Med Stora Vika menas dels kalkstensbrottet och områdena närmast men också området ned mot Fällnäsvisken mellan samhällena Stora Vika och Marsta.

Resultat

Resultaten redovisas enligt följande:

Sid. 4. De 25 rödlistade arter som är funna i St Vika enligt ”Rödlistade arter i Sverige 2005”,

Sid. 5- 10. Kommentarer till dessa rödlistade arter och också uppgifter om arternas värdväxter/substrat.

Sid. 11- 17. Regionalt och naturvårdsintressanta arter i området med uppgift om värdväxt/substrat och kommentarer.

Sid. 18. Dagfjärilsarter som är anträffade i området tillsammans med värdväxter.

Resultatet från årets inventering kommer att läggas i en exelfil senare under den kommande vintersäsongen. Alla arter som blev funna kommer att listas men ännu återstår några kontrollbestämningar som kräver genitalpreparering.

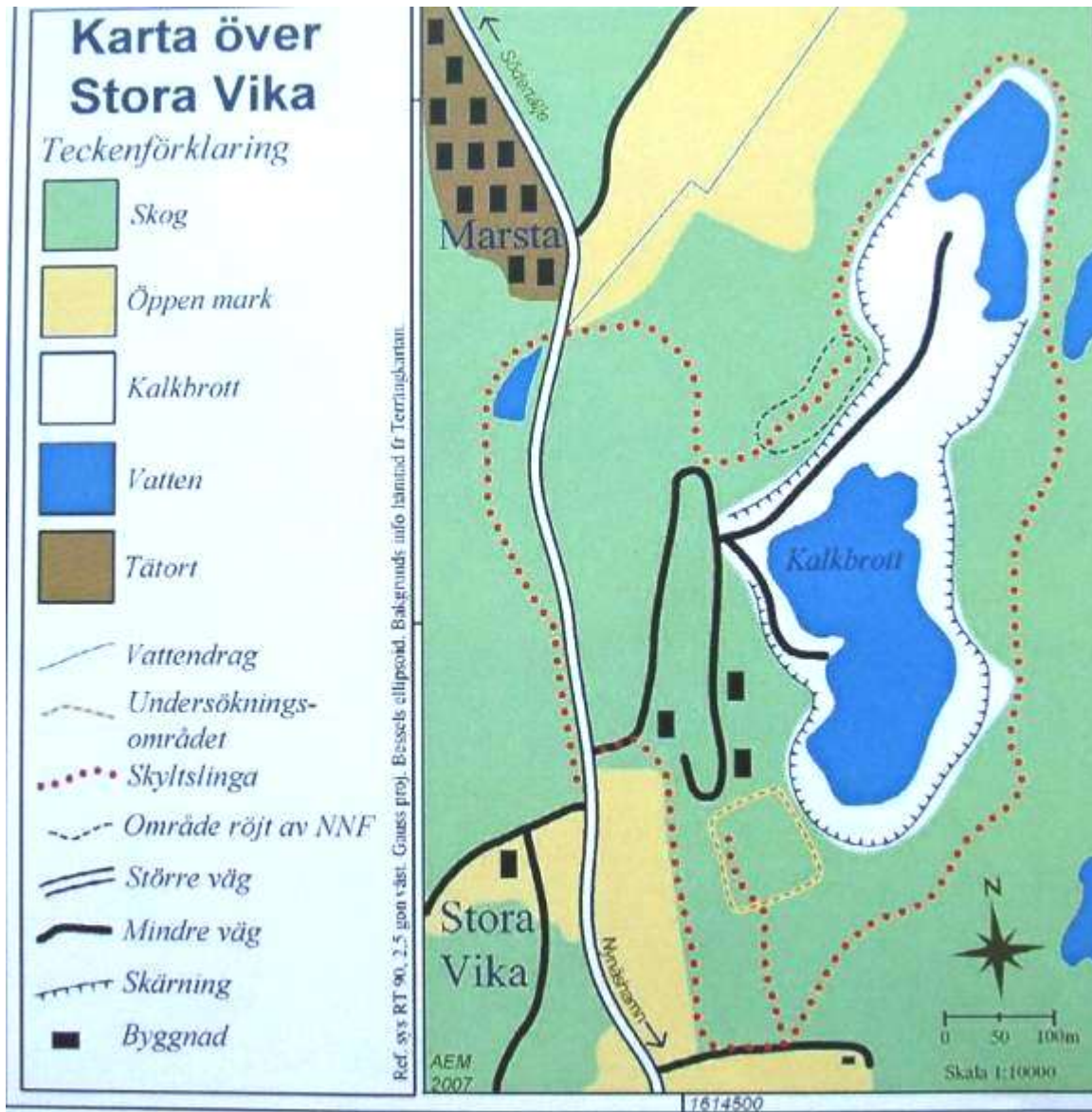

Fig. 1. Stora Vika, kalkstensbrottet med de närmaste omgivningarna. Området NV om kalkstensbrottet har sedan 2002 årligen röjts av Nynäshamns NaturskyddsFörening. I området SV om brottet skedde en större röjning hösten 2006 och en växtinventering 2007. På den mindre väg som går runt kalkstensbrottet har vägkanterna röjts senast 2008. (Kartan från Engqvist Maliniemi 2008).

Rödlistade fjärilsarter i Stora Vika, Nynäshamns kommun, Sorunda socken enligt "Rödlistade arter i Sverige 2005"

Art	Kategori	Övrigt
Hedpärlmorfjäril (<i>Argynnis niobe</i>)	NT	
Mindre blåvinge (<i>Cupido minimus</i>)	NT	
Silversmygare (<i>Hesperia comma</i>)	NT	I
Violettkantad guldvinge (<i>Lycaena hippothoe</i>)	NT	
Apollofjäril (<i>Parnassius apollo</i>)	NT	G, I, F
Kretsfly (<i>Dicycla oo</i>)	NT	
Kungsljuskapuschongfly (<i>Shargacucullia verbasci</i>)	VU	
Thunbergs fältmätare (<i>Epirrhoe pupillata</i>)	VU	
Oren malmätare (<i>Eupithecia immundata</i>)	VU	
Snedstreckad fältmätare (<i>Perizoma bifaciata</i>)	NT	
Glimfältmätare (<i>Perizoma hydrata</i>)	NT	
Allmän metallvingesvärmare (<i>Adscita statices</i>)	NT	
Allmän bastardsvärmare (<i>Zygaena filipendulae</i>)	NT	
Bredbrämrad bastardsvärmare (<i>Zygaena lonicerae</i>)	NT	
Liten bastardsvärmare (<i>Zygaena viciae</i>)	NT	
Skiktdynemott (<i>Apomyelois bistriatella</i>)	NT	
Kungsmyntefjädermott (<i>Merrifieldia baliodactylus</i>)	NT	
Kattfotfjädermott (<i>Platyptilia tesseradactyla</i>)	NT	
Almbarkvecklare (<i>Cydia leguminana</i>)	DD	
Sälgbrokmal (<i>Chrysoclista lathamella</i>)	EN	
Punkterad backglimsäckmal (<i>Coleophora hackmani</i>)	VU	
Kilstreckad rölecksäckmal (<i>Coleophora partitella</i>)	VU	
Jungfrulinpraktmal (<i>Hypercallia citrinalis</i>)	NT	
Leverplattmal (<i>Levipalpus hepateriella</i>)	VU	
Svartbräkenmal (<i>Psychoides verhuella</i>)	NT	

Förklaring till rödlistans kategorier

EN Starkt hotad

VU Sårbar

NT Nära hotad (Missgynnad)

DD Kunskapsbrist

Förklaring till förkortningar i övrigt

I förtecknad i internationell konvention eller EU-direktiv

G förtecknad i IUCN:s globala rödlista 2004

F fridlyst i Sverige

Kommentarer till rödlistade arter i Stora Vika

Hedpärlormorfjäril *Argynnis niobe* (Linnaeus, 1758)

Arten har minskat under en lång följd av år och också försvunnit från många håll i landet. De starkaste populationerna nu finns efter ostkusten från Småland till Uppland. På Södertörn finns den främst i skärgården och i kustnära områden som St Vika. Larven lever på olika arter av **viol**. Fjärilen påträffas ofta på sandiga torra marker eller bergs- och hållmarker med inslag av kalksten och är på vingarna från slutet av juni till senare delen av juli. Även internationellt har arten i ett flertal länder minskat och finns på med på rödlistan i länder som Tyskland, Belgien och Nederländerna. Hot mot arten är igenväxning och minskad eller upphörd hävd på svaga torrmarker liksom igenplantering av dessa.

Hotkategori NT

Fig. 2. Hedpärlormorfjäril

Mindre blåvinge *Cupido minimus* (Fuessly, 1775)

I Sverige finns mindre blåvingen lokalt från Skåne upp till Bohuslän, Uppland, Dalarna, Ångermanland och i Lule- och Torne lappmark. Den hittas på solexponerade kalkrika marker som torrängar, vägslänter, på bangårdar, skjutfält och grustäcker med larvens värdväxt **getväppling**. Fjärilen flyger från mitten av maj till slutet av juni. Larven lever av blommor och fröämnen och förpuppas på våren.

Arten hotas av igenväxning och igenplantering av torra grusiga marker då den störningsgynnade värdväxten snabbt försvinner. Även byte från sand till stenkross i järnvägsområden samt påläggning av matjord och igensåning av vägslänter slår snabbt ut värdväxten och därmed även fjärilen.

Hotkategori NT

Fig. 3. Mindre blåvinge

Silversmygare *Hesperia comma* (Linnaeus, 1758)

En tidigare vanlig art i stora delar av landet men som under senare tid kraftigt minskat särskilt norrut och i Mellansverige. I Sydsverige har arten stor utbredning men med stora luckor och mycket lokala populationer. Arten förekommer numera på Södertörn främst i skärgården och i kustområden som St Vika. Larven lever på **fårsvingel** och fjärilen flyger i slutet av juli och in i augusti. Silversmygaren finns i spridd i Europa men på de flesta håll minskande. Arten hotas av igenväxning och upphört bete men på sina håll också av alltför intensivt bete. På gräs-fodermarker kan plastinbalningen helt slå ut populationer.

Hotkategori NT

Fig. 4. Silversmygare

Violettkantad guldvinge *Lycaena hippothoe* (Linnaeus, 1761)

Från att tidigare ha varit utbredd i nästan hela landet på frodiga blomstermarker och fuktängar har arten nu kraftigt minskat och förekommer kraftigt fragmenterat. De främsta orsakerna till tillbakagången anses vara ändrade skördemetoder av slättermark samt igenväxning av fuktängar. Larven lever på **ängssyra** och fjärilen flyger i juni- juli. I St Vika förekom den på en fuktäng vid infarten till kalkstensbrottet men som numera är en tät granskog. Utbredningen av arten är från Norden och Mellaneuropa österut till Mongoliet och Amurområdet. Arten är upptagen i många länders rödlistor, bl a i Danmark. I Nederländerna är den försvunnen.

Hotkategori NT

Apollofjäril *arnassius apollo* (Linnaeus, 1758)

Artens kraftiga tillbakagång i Europa och Sverige sedan mitten av 1900- talet är väl dokumenterad. De nuvarande förekomsterna i Sverige finns på Gotland där arten har klarat sig ganska bra då habitatminskningen inte varit så stor där. Däremot på fastlandet finns den numera endast lokalt från Småland, Loftahammar längs kusten med stora luckor i utbredningen till Södermanland- Uppland, området vid Trosa och St Vika samt i mellanskärgården från Rånö till Möja i norr. Längre norrut i Uppland tycks den dock vara utgången. Den främsta orsaken till minskningen är att c:a 80% av artens habitat har försvunnit de senaste 50- 60 åren genom igenväxning och ändrad markanvändning. Larven lever på **kärleksört** och även **vit fetknopp**. Flygtiden är i juni- juli och ibland några veckor in i augusti. Arten har starkt minskat i hela sitt utbredningsområde och är fridlyst i Sverige.

Hotkategori NT

Fig. 5. Apollofjäril

Kretsfly *Dicycla oo* (Linnaeus, 1758)

Arten har under 1900- talet minskat mycket kraftigt i delar av nordvästra Europa och Sverige. Den nuvarande utbredningen följer ostkusten från Blekinge till Uppland samt delar av Öland men med stora luckor i utbredningen. På Södertörn har arten relativt goda populationer i ekområden. Arten finns i Europa lokalt till Iran och södra Ural i Ryssland. I Danmark är arten rödlistad som försvunnen. Kretsflyet föredrar varma lokaler med **ek** som är larvens värdväxt.

Fjärilen flyger från slutet av juni till slutet av juli. Hotbilden är något oklar men tycks bero på att skog med ekträd i större utsträckning brukas annorlunda än tidigare så att de mikroklimatiska förhållanden som de värmeälskande larverna behöver ej kan uppnås t ex genom överdriven buskröjning och avsågning av lägre grenar i solexponerade kantzoner.

Hotkategori NT

Kungsljuskapuschongfly *Sharacucullia verbasci* (Linnaeus, 1758)

Arten förekommer mycket lokalt i skärgården från Småland till Södermanland och uppträder ofta med kortlivade populationer på ruderatmarker och byggarbetsplatser där marken blivit störd och värdväxten **kungsljus** blommar upp. Flenört och mer ovanligt mörkt kungsljus utnyttjas också som värdväxter. Fjärilen flyger i mitten av maj under några veckor.

Hot mot arten är att den behöver markstörningar efter vägkanter och torrmarker så att frögroning av kungsljus gynnas. Fragmentering av populationer är också ett hot. Arten finns från Nordafrika genom Europa till Turkiet, Svarta havet och österut i Ryssland.

Hotkategori VU

Thunbergs fältmätare *Epirrhoe pupillata* (Thunberg, 1792)

Arten har en begränsad östlig utbredning i Svealand i Uppland, Södermanland, Västmanland och Gästrikland. Mer enstaka fynd av arten finns i Östergötland och på Öland. Habitat för arten är torrängar och backberg och den ostliga utbredningen förklaras av den lägre humiditeten i de östra delarna av landet. Larven lever på **gulmåra** och fjärilen flyger i juni-juli. De främsta hoten mot arten är igenväxning och igenplantering av torrängar, grusbackar och backberg. Även det luftburna kvävenedfallet missgynnar arten då kvävegynnade växter expanderar. Arten finns från Norden och östra Mellaneuropa genom Ryssland till Mongoliet.

Hotkategori VU

Oren malmätare *Eupithecia immundata* (Lienig & Zeller, 1846)

Oren malmätare är en mycket lokal art spridd i ett flertal av de södra landskapen och nordligast funnen i Ångermanland. Larven utvecklas i **trolldruvans bär** och lämnar bäret i ett runt utgångshål då den skall förpuppa sig i marken i augusti eller början av september.

Flygtiden för arten är kring mitten av juni och några veckor framåt. I St Vika är arten relativt vanlig då trolldruvan gynnas av basiska bergarter och rörligt grundvatten. Hot mot arten är att värdväxten vid markberedning och efter skogsavverkning kan försvinna och kalavverkning som sänker nattetemperaturen och som kan leda till frostbränning av värdväxtens blomknoppar. Artens utbredning sträcker sig från Norden genom östra och södra Europa till mellersta Ryssland och södra Uralbergen.

Hotkategori VU

Snedstreckad fältmätare *Perizoma bifaciata* (Haworth, 1809)

Arten tillhör främst havsstrandens långgrunda tidvis översvämmade ängsmiljöer med värdväxten **strandrödtoppa**. Inåt land finns den mer sällsynt på fuktmarker som betade strandängar och åkrar med värdväxten **rödtoppa**. I Sverige är arten funnen i de södra och mellersta delarna av landet. Arten är utbredd från Medelhavsområdet genom Europa österut i Ryssland. Hot mot arten är igenväxning och igenplantering samt upphörande av bete särskilt på inlandslokaler. Fjärilen flyger i den senare delen av juli ända in i september.

Hotkategori NT

Glimfältmätare *Perizoma hydrata* (Treitschke, 1829)

Glimfältmätaren är helt knuten till lokaler med rikliga förekomster av värdväxterna **tjärblomster** och **backglim**. Livsmiljöerna är öppna klippiga, steniga och sandiga marker.

Kalkberget i St Vika, lövskogsklätt med kalare partier i höjddled, och det basiska vittringsgruset som bildar en tunn jordmån, ger goda förutsättningar för värdväxterna och glimfåltmätaren. Arten är spridd över södra och mellersta Sverige i mycket lokala populationer. Världsutbredningen sträcker sig från Medelhavsområdet till norra Europa och österut till Mongoliet och angränsande områden. Hot mot arten är igenväxning och igenplantering och utebliven hävd på torrängar. Fjärilen flyger redan i slutet av maj och början av juni.

Hotkategori NT

Allmän metallvingesvärmare *Adscita statices* (Linnaeus, 1758)

Arten finns i landet från Skåne till Dalarna och följer kusten till Norrbotten. Den förekommer i två former i landet. Den ena formen flyger i juni och början av juli på fuktigare ängsmarker och den andra formen flyger senare i juli och augusti på torrmarker. Värdväxter är främst **ängs- och bergssyror**. Arten har gått starkt tillbaka i stora områden och blivit mer fragmenterad. Hot mot arten är igenväxning, utebliven hävd, gödsling av markerna och skogsplantering. I St Vika saknas fynd av arten senare år troligen som följd av igenväxningen runt kalkstensbrottet. Arten förekommer spritt i Europa och österut till nordvästra Kina.

Hotkategori NT

Allmän bastardsvärmare *Zygaena filipendulae* (Linnaeus, 1758)

Arten lever på öppna blomrika ängs- och hagmarker, vägrenar och skogskanter. Larven lever främst på **käringtand**. Fjärilen flyger i juli och in i augusti. Arten är minskande och har försvunnit från många tidigare lokaler och förekommer numera lokalt från Sydsverige till Hälsingland. Hot mot arten är övergödning och ändrad hävd med mer högvuxna växter som konkurrerar ut käringtanden och ogräsbekämpning på odlingsmark samt överförande av torrmarker till skogsytor. Slåtter med ensilering i plast drabbar puppor som sitter på växterna. Arten är spridd i Europa och finns i Nordafrika, Syrien, Kaukasus och norra Iran.

Hotkategori NT

Bredbrämrad bastardsvärmare *Zygaena lonicerae* (Scheven, 1777)

Arten finns i landet i två separerade förekomstområden, dels från Skåne till Dalälven, dels längre norrut från Medelpad och Ångermanland till Jämtland. Arten har minskat i större delen av sina förekomstområden. Den förekommer både på torra och friska ängsmarker och öppna blomrika buskmarker. Larven lever på olika **klöverarter**, men främst **rödklöver**. Fjärilen flyger i juli till början av augusti och fluktuerar ibland kraftigt mellan åren. Arten finns spridd i Europa till Kina. Hot mot arten är igenväxning, skogsplantering, upphörande av traditionell hävd av ängs- och hagmarker, plastensilering och tidig slåtter, gödsling och för intensivt bete.

Hotkategori NT

Fig. 6. Bredbrämrad bastardsvärmare

Liten bastardsvärmare *Zygaena viciae* (Dennis & Schiffermüller, 1775)

Arten förekommer främst i de östra delarna av Sydsverige till Dalarna samt ett isolerat område längs Ångermanälven i Ångermanland. Livsmiljöerna för arten är både friska och torra ängsmarker längs skogsbryn, i kanter av skogsvägar, blomrika hyggesmarker eller mindre ängsmarker i skogs- och mellanbygder. Fjärilen flyger i i den senare delen av juni in i juli och arten förekommer sällan mer rikligt. Larven lever på **käringtand** och andra **ärtväxter**. Hot mot arten är liknande som föregående art.

Hotkategori NT

Skiktdynemott *Apomyelois bistriatella* (Hulst, 1887)

Arten förekommer spridd men med stora luckor i utbredningen i lokala populationer från Skåne till Norrbotten. Arten anmäldes ny för landet så sent som 1955 så det är möjligt att den är relativt sent invandrad i landet liksom i de övriga nordiska länderna. I Europa är arten känd från Nord- och Mellaneuropa och österut in i Ryssland. Larven lever på **skiktdynsvamp**, en svamp som lever på brända björkar och alltså är brandgynnad. Fjärilen flyger i juni- juli och kan påträffas ibland långt från kläckningsplatserna. I St Vika har den påträffats vid ett tillfälle den 10 juni 1992. Hot mot arten är minskad frekvens skogsbränder och hyggesbränningar.

Hotkategori NT

Kungsmyntefjädermott *Merrifieldia baliodactylus* (Zeller, 1841)

Arten finns mycket lokalt i flertalet landskap från Skåne till Gästrikland. Den kan på sina lokaler dock uppträda relativt riklig som bl a i St Vika. Den förekommer i våra grannländer och söderut i nästan hela Europa. Larven lever på hösten i stammen och roten av **kungsmynta** och efter övervintring i stammen och på bladen. Fjärilen flyger i slutet av juni och i juli. Habitat för arten är torrängar, lövskogsbryn och kalkrika bergsbranter. Hotbilden mot arten är igenväxning och skogsplantering och upphörande av hävd på torrmarksängar.

Hotkategori NT

Fig.7. Kungsmyntefjädermott

Kattfotfjädermott *Platyptilia tesseradactyla* (Linnaeus, 1761)

Arten förekommer i norra och centrala Europa, österut in i Ryssland och söderut till Balkan. I de nordiska länderna är arten i Norge, Sverige och Finland utbredd i större delen av resp land och i Danmark endast på norra Jylland, men oftast i mycket i lokala populationer i anslutning till artens värdväxt **kattfot**. Kattfotfjädermottet förekommer på dels öppna kalkhällmarker och dels på sandiga näringsfattiga torrängsmarker och vägslänter. Larven lever först inne i stammen och övre delen av roten och efter övervintring på de unga skotten i ett spinn. Fjärilen flyger i juni och juli. Hot mot arten är att de mycket lokala populationerna minskar då biotoperna förändras vid tidig succession då kattfoten är mycket konkurrenssvag. Detta sker vid igenväxning och minskad eller utebliven hävd.

Hotkategori NT

Almbarkvecklare *Cydia leguminana* (Lienig & Zeller, 1846)

Arten är endast funnen fem gånger i Syd- och Mellansverige, varav vid ett tillfälle den 10 juni 1992 i St Vika. De kända fynden är gjorda på lokaler med varmt lokalklimat. De spridda fynden talar för en större utbredning i landet men samtidigt minskar lämpliga miljöer och substrat för arten. Arten finns spridd i Europa men med stora luckor i utbredningen och överallt mycket lokalt. Fjärilen flyger i slutet av maj och i juni. Larven lever i murken **bark** av **alm**, särskilt i träd med skador och kräftsvulster och med utglesat grenverk. Även andra träd har uppgivits som substrat för arten och i St Vika utgör möjligen de gamla skadade och **grovbarkiga sälgarna** substrat. Åtgärder för att bevara arten är att spara de gamla sälgarna och andra lämpliga lövträd och se till att de står solitärt så att larvernas utveckling gynnas. De gamla sälgarna hyser dessutom fler rödlistade och naturvårdsintressanta skalbaggs- och fjärilsarter.

Hotkategori DD

Sälgbrokmal *Chrysoclista lathamella* (Fletcher, 1936)

Arten är påträffad i nio landskap från Skåne till Norrbotten med mycket lokala populationer.

Den är känd även mycket lokalt i Danmark och i Finland samt ytterligare några europeiska länder söderut till Frankrike och österut i Ryssland. Larven är okänd men antas leva i **bark** av **sälg**. Detta levnadssätt har konstaterats för de andra arterna i samma släkte. Fjärilen har vid flera tillfällen påträffats sittande på stammar av sälg, gärna grovbarkiga sådana. Fjärilen flyger från mitten av juni in i juli. I St Vika är arten funnen vid ett enda tillfälle den 12 juli 1994. Hot är bortthuggning av sälg och skogsplantering (jämför föregående art).

Hotkategori EN

Punkterad backglimsäckmal *Coleophora hackmani* (Toll, 1953)

En mycket lokal art som i landet är funnen från Skåne till Uppland men med stora luckor i utbredningen. Den punkterade backglimsäckmalen förekommer på lokaler med backglim som öppna grusiga marker eller som i St Vika klippbranter. Arten är bara känd från Sverige, Danmark, Norge, Finland, Estland och Litauen, alltid mycket lokalt. Fjärilen flyger från början av juni till mitten av juli. Larven minerar på bladen av värdväxten **backglim**. Den övervintrar i säcken och förpuppar sig nästa vår. Arten är mycket känslig för igenväxning. Viss störning av markytan torde vara gynnsam för att främja fjärilens värdväxt.

Hotkategori VU

Kilstreckad rölleksäckmal *Coleophora partitella* Zeller, 1849

Arten är endast funnen i fyra landskap nämligen Blekinge, Södermanland, Uppland och Västmanland och endast sex lokaler i landet. I Södermanland är den funnen i St Vika och på Utö skjutfält. Arten är mycket lokal och fragmenterad med dålig spridningsförmåga. Det betyder att varje lokal är oerhört viktig att bevara för artens överlevnad. Artens habitat är torra ängsmarker och hållmarker som är kalkpåverkade. Larven minerar från en larvsäck i blad av **rölleka**. I Finland har även renfana konstaterats som värdväxt. Hot mot arten är igenväxning av ängsmarker och beskogning.

Hotkategori VU

Jungfrulinpraktmal *Hypercallia citrinalis* (Scopoli, 1763)

Denna mycket vackra art påträffas lokalt och sällsynt på solvarma lokaler med jungfrulin *Polygala* sp. Arten har i Sverige sina bästa förekomster på Öland och Gotland, samt efter Södermanlands- och Roslagskusten. Fynden blir glesare mot norr där den har sin nordgräns i Västmanland och Gästrikland. Jungfrulinpraktmalen har, likt många andra arter som är gynnade av det gamla småbrukade jordbrukslandskapet, en vikande tendens. Fjärilen flyger i juli och larven lever i hopspunna blad av **jungfrulin** (*Polygala* spp.) under maj- juni. Hotbilden är minskat bete, igenväxning och skogsplantering. Arten har en relativt god population i St Vika.

Hotkategori NT

Leverplattmal *Levipalpus hepatariella* (Lienig & Zeller, 1846)

Arten finns spridd i större delen av Europa i mycket lokala populationer. I Sverige är förhållandet detsamma med stora luckor i utbredningen som sträcker sig från Skåne till Västerbotten. Arten har också gått ut från många tidigare kända lokaler. Arten föredrar torrängsmarker och kalkhällar och alvarmarker. Larven lever på **kattfot** och lever först i blomkorgen men äter sig senare ned i stjälken. Fjärilen flyger i juli till mitten av augusti. Vid inventeringen 2008 kunde arten inte återfinnas i St Vika men förhoppningsvis kommer restaureringen av kalkhällmarkerna gynna värdväxten kattfot så att förutsättningarna för leverplattmalen skall kunna leva kvar ökar.

Hoten mot arten är minskning av värdväxten till följd av igenväxning, utebliven hävd eller skogsplantering. Jämför text till kattfotfjädermott ovan.

Hotkategori VU

Fig. 8. Leverplattmal (till vänster) och kattfotfjädermott (till höger)

Svartbräkenmal *Psychoides verhuella* Bruand, 1853

Arten är funnen på åtta lokaler i landet mycket lokalt och spritt med stora avstånd mellan de olika lokalerna. I Europa är den känd från ett 20-tal länder från Norge och Sverige till Spanien och från England till Rumänien. Fjärilen flyger i juni kring bergväggar och lodräta klippor gärna med kalkbergrund, där värdväxten **svartbräken** växer. Hot mot arten är igenväxning och utskuggning av träd och buskar framför klipporna. På Södertörn är arten också känd från en bergsrygg på Ålö. Artens kraftiga fragmentering och dåliga spridningsförmåga och att populationerna troligen är genetiskt skilda gör varje lokal mycket värdefull

Bilder ur Nationalnyckeln
Bengtsson, B- Å., Johansson, R. &
Palmqvist, G. 2008.
Nationalnyckeln till Sveriges flora
och fauna. Fjärilar: Käkmalar-
säckspinnare. Lepidoptera:
Micropterigidae- Psychidae.
ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Fig. 9. Svartbräkenmal (Illustration R. Johansson)

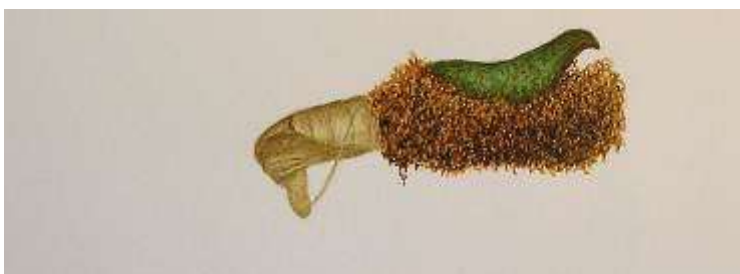

Fig. 10. Larvsäck till
svartbräkenmal (Illustration
Roland Johansson).
Den avbildade fjärilen och
larvsäcken kommer från Stora
Vika

Regionalt naturvårdsintressanta arter i St Vika, Nynäshamns kommun, Sorunda socken

Art	Värdväxt/ Substrat	Kommentarer
Björnbärsluggmål <i>Coptotriche heinemanni</i> (Wocke, 1871)	Björnbär , larv i stor bladmina	Relativt sällsynt, kustbunden
Jättesvampmål <i>Scardia boletella</i> (Fabricius, 1794)	Framförallt fnöskticka men kan även utnyttja björkticka	Hör till gammal naturskog med döda och omkullfallna björkar och stubbar
Klipplavmål <i>Infurcitinea albicomella</i> (Stainton, 1851)	Värdväxt/substrat okänt men troligen förnamaterial?	Mycket lokal, nära kusten
Alsvampmål <i>Nemapogon clematella</i> (Fabricius, 1781)	På tickor på diverse lövträd	Lokalt uppträdande i lövträdsskog med äldre träd som håller trädsvampar
Svavelstyltmål <i>Caloptilia leucapennella</i> (Stephens, 1835)	Ek , larven lever i en cylindrisk bladrolle	Mycket lokala förekomster där ek växer på torrmarker, hållmarker
Vinterekguldmål <i>Phyllonorycter roboris</i> (Zeller, 1839)	Ovansidig fläckmina på blad av ek	Mycket lokal, nyfynd för Södermanland 2008. Eken skall gärna stå på hållmark
Smultronskäckmål <i>Tinagma perdicellum</i> Zeller, 1839	Smultron , larv i bladskäft och stam	Lokalt uppträdande men kan vara en karaktärsart där värdväxten finns
Blåeldskäckmål <i>Tinagma ocerostomella</i> (Stainton, 1850)	Blåeld	Mycket lokal art helt knuten till blåeld
Pilspinnmål <i>Yponomeuta rorella</i> (Hübner, 1796)	Salix larv sällskapligt i vävbo	Mer sydlig utbredning i landet, men vissa år möjligen bofast i området
Tennspinnmål <i>Euhyponomeuta stanella</i> (Thunberg, 1794)	Kärleksört , larv i gles väv på rot och stam	Klippterräng och hållmarker, ganska lokalt förekommande
Sårläkeplattmål <i>Agonopterix astrantiae</i> (Heinemann, 1870)	Sårläka , larv i bladrör	Arten minskande då näringsrika marker med värdväxt växer igen
Liten morotmål <i>Agonopterix purpurea</i> (Haworth, 1811)	Vildmorot , larv i bladrör	Överraskande funnen i området 2007, Närmast känd från Gotland o Västergötland
Tallskogstubmål <i>Psudatemelia elsae</i> Svensson, 1982	Förnamaterial	Mycket lokal art funnen på partier med hållmarkstallskog
Blåeldsorgmål <i>Ethmia bipunctella</i> (Fabricius, 1775)	Blåeld , larv gles väv på blad och blommor	Opportunistisk art på platser med blåeld
Guldfläckpraktmål <i>Decantha borkhausenii</i> (Zeller, 1839)	Tall , larven lever under bark	På solvarma glesa torrmarker och hållar

Körsbärssäckmal <i>Coleophora prunifoliae</i> Doets, 1944	<i>Prunus</i>	Mycket lokal art åtminstone i Stockholmsregionen
Myntesäckmal <i>Coleophora albitarsella</i> Zeller, 1849	Kungsmynta , fläckminor på bladen	Lokal art mrd förekomst i St Vika
Sen rölleksäckmal <i>Coleophora expressella</i> Klemensiewicz, 1902	Rölleka	Östlig art spridd lokalt efter ostkusten till Ångermanland
Svart ängskorthuvudmal <i>Scythris disparella</i> (Tengström, 1848)	Värdväxt okänd men troligen Potentilla ?	Flyger på varma torrängar, lokala förekomster
Gråfibblekorthuvudmal <i>Scythris laminella</i> (Den. & Schiff., 1775)	Gråfibbla , larv i väv från marken	Habitatkrävande, varma öppna torrängar
Blandskogsförnamal <i>Hypatopa segnella</i> (Zeller, 1873)	Levnadssätt osäkert , möjligen förnamaterial	Ofta funnen i gammal aspblandskog som står i grovblockig terräng
Prästkragekorgmal <i>Isoprichtis anthemidella</i> (Wocke, 1871)	Färgkulla	I St Vika allmänt förekommande i anslutning till värdväxt
Pilörtdystermal <i>Monochroa hornigi</i> (Staudinger, 1883)	Vanlig pilört	Larv lever i stjälken. Mycket lokal art.
Triftfilosofmal <i>Aristotelia brizella</i> (Treitschke, 1833)	Trift	Kustbunden art på torrmarker
Sumpvialstävmal <i>Athrips tetrapunctella</i> (Thunberg, 1794)	Kärrvial	Lokal men spridd vid stränder och längs kusten, möjligen minskande
Lönnstävmal <i>Gelechia sesteriella</i> (H- S, 1854)	Lönn	Spridd men lokal art
Större höststävmal <i>Psoricoptera speciosella</i> Teich, 1892	Förmodligen <i>Salix</i>	Tycks förekomma på lokaler där <i>Salix</i> växer varmt genom berg- hållars uppvärmning
Brunfläckig småstävmal <i>Gnorimoschema epithymellum</i> (Staudinger, 1859)	Gullris	Nordlig art som i St Vika har sin sydgräns i landet. Relativt allmän runt kalkbrottet
Tjärblomstermal <i>Caryocolum amaurella</i> (M. Hering, 1924)	Tjärblomster	Spridda förekomster i landet till Medelpad och Ångermanland, minskande art, torrmarksart
Smällglimmal <i>Caryocolum vicinella</i> (Douglas, 1851)	Silene spp, Spergula spp	Lokal art bunden till torrmarker
Svartvit backglimmal <i>Caryocolum tischeriella</i> (Zeller, 1839)	Backglim	Mycket lokal art i Mellansverige, endast funnen i fem landskap

Kungsljusmal <i>Nothris verbascella</i> (Den. & Schiff. 1775)	Kungsljus	Funnen enstaka gånger i St Vika
Kungsmynthefodersäckmal <i>Thiotricha subocellea</i> (Stephens, 1834)	Kungsmynta larven lever i en säck bland de torra blommorna	Mycket lokal art på kalkhaltig mark med mycket värdväxt
Mindre träffjäril <i>Lamellocossus terebra</i> (den. & Schiff., 1775)	Larven lever i gamla aspar gärna med skador och svulster	Hör hemma i blandskog med lång kontinuitet och god tillgång på äldre aspar
Sikelstreckad näbbmal <i>Sophronia sicariella</i> (Zeller, 1839)	Rölleka	Torrmarksart, med lokala spridda förekomster norrut till Hälsingland
Omvändbandad käringtandpalpmal <i>Syncopacma taeniolella</i> (Zeller, 1839)	Käringtand , larv i små bladnystan	Torrmarksart funnen från Skåne till Gästrikland, men med lokala förekomster
Mindre aspvårvecklare <i>Acleris obtusana</i> (Eversmann, 1844)	Asp	Mycket lokal art i äldre aspbestånd
Stor aspvårvecklare <i>Acleris roscidana</i> (Hübner, 1799)	Asp	Som föregående
Skogssallatblomvecklare <i>Phalonidia gilvicomana</i> (Zeller, 1847)	Skogssallat	Mycket lokal art
Gullrisblomvecklare <i>Phalonidia curvistrigana</i> (Stainton, 1859)	Gullris	Mycket lokal art med sin nordligast kända förekomst i landet i St Vika
Mörkbrämäd gullrisblomvecklare <i>Cochylidia implicitana</i> (Wocke, 1856)	Gullris, baldersbrå, kamomill	Habitatkrävande trots triviala värdväxter
Monkeblomvecklare <i>Cochylis pallidana</i> Zeller, 1847	Blåmunkar	Lokal art med stora luckor i utbredning
Poppelknoppvecklare <i>Gypsonoma oppressana</i> (Treitschke, 1835)	Populus , larv i knopparna	Mycket lokal förekomster
Stram gullrisfrövecklare <i>Eucosma aemulana</i> H.-S., 1851	Gullris , larven lever i blomkorgarna	Arten har sin nordligaste kända förekomst här, men är vissa år allmän i St Vika
Brun gullrisfrövecklare <i>Eucosma aspidiscana</i> (Hübner, 1817)	Gullris , larven lever först i spinn i blomkorgarna, sedan i stjälken	Lokal art men kan i St Vika uppträda ganska vanligt en del år
Sallatsfrövecklare <i>Eucosma conterminana</i> (Guenee, 1845)	Taggsallat	Värdväxten beroende av störningar i marken, ex ruderatmark, väggkant etc
Dubbelmåneärtvecklare <i>Cydia fissana</i> (Frölich, 1828)	Kråkvicker , larv bland fröna	Trots vanlig värdväxt habitatkrävande

Gulhakad prästkragerotvecklare <i>Dichrorampha alpinana</i> (Treitscke, 1830)	Prästkrage , larv i roten	Lokal art knuten till torrmarksängar
Gråborotvecklare <i>Dichrorampha simpliciana</i> (Haworth, 1811)	Gråbo , larv i roten	Som föregående art
Gulfjällig renfanerotvecklare <i>Dichrorampha sedatana</i> Busck, 1906	Renfana , larv i roten	Som föregående art
Allmän poppelglasvinge <i>Sesia apiformis</i> (Clerck, 1759)	Asp, poppel , larv i rot och stam	Lokal art, där gamla <i>Populus</i> står varmt och torrt
Svart glasvinge <i>Paranthrene tabaniformis</i> (Rottemburg, 1775)	Populus i rotskott, larven lever i en gall	Lokal art på varma torra lokaler
Äppleglasvinge <i>Synanthedon myopaeformis</i> (Borkhausen, 1789)	Äppleträd och rönn , larv i stjälk och bark	Mycket lokal art, värmekrävande
Smygstekellik glasvinge <i>Bembecia ichneumoniformis</i> (Den. & Schiff., 1755)	Getväppling, käringtand m fl ärtväxter, larv i roten	Lokal art på torrängar, sandtäckter o dyl
Aspraspmal <i>Wockia asperipunctella</i> (Bruand, 1847)	Asp , förekommer i anslutning till rotskott av asp	Art med lokala förekomster, ofta sällsynt, men kan vid uppslag av småspar bli mer frekvent
Käringtandmott <i>Oncocera semirubella</i> (Scopoli, 1763)	Lotus m fl ärtväxter, larv på hopspunna skottspetsar	Stabil förekomst i St Vika, lokal art, oftast på torra varma platser
Malörtmott <i>Euzophera cinerosella</i> (Zeller, 1839)	Malört , larv i roten	Lokal och tämligen sällsynt art
Cinnobermott <i>Ancylosis cinnamomella</i> (Duponchel, 1836)	Fältmalört, gul fetknopp , spinn i bladen	Lokal art men allmän på kalkhällar
Tandmott <i>Cynaeda dentalis</i> (Den. & Schiff., 1775)	Blåeld , larv gallbildning i stjälken	Lokal art med stabil förekomst i St Vika
Guldljusmott <i>Pyrausta aurata</i> (Scopoli, 1763)	Kungsmynta , larven lever i ett tunt vävrör	Art med lokala förekomster
Morotsmott <i>Sitochroa palealis</i> (Den. & Schiff., 1775)	Morot, Angelica , larv på blommor och frön	Art med lokala förekomster
Sidengult ängsmott <i>Microstega hyalinalis</i> (Hübner, 1796)	Centaurea m fl	Har stabila förekomster i St Vika, art som tidigare minskat på andra platser men har återhämtat sig nu

Vitfläckigt ängsmott <i>Anania funebris</i> (Ström, 1768)	Gullris , larv i spinn på låga blad	Lokal art, på varma torra platser
Mörkbrämat gullrismott <i>Mutuuraia terrealis</i> (Treitschke, 1829)	Gullris , larv sällskapligt på blad och blommor	Lokal art, tämligen allmän i St Vika
Skogsvisslare <i>Erynnis tages</i> (Linnaeus, 1758)	Käringtand , larven lever mellan sammanspunna blad	En lokal art som minskat under senare år i numerär
Aspfjäril <i>Limenitis populi</i> (Linnaeus, 1758)	Asp	En stor vacker ädelfjäril som fluktuerar i antal mellan olika år, men är årsvis i St Vika
Svingelgräsfjäril <i>Lasiommata megera</i> (Linnaeus, 1767)	Olika gräs som hundäxing och fårsvingel	Mycket lokal i sitt nordligaste förekomstområde, också kustbunden där
Berggräsfjäril <i>Lasiommata petropolitana</i> (Fabricius, 1787)	Olika gräs som hundäxing och rödsvingel	En art som minskat i antal senare år och blivit mer lokal
Klöverblåvinge <i>Glaucopteryx alexis</i> (Poda, 1761)	Lever på olika ärtväxter som käringtand och vickerarter	Lokal art på varma sluttningar och skogsbryn med torrängsmarker
Midsommarblåvinge <i>Aricia artaxerxes</i> (Fabricius, 1793)	Nävor som blodnäva och solvända	Lokal och torrmarksbunden art
Brun blåvinge <i>Aricia eumedon</i> (Esper, 1780)	Blodnäva	Lokal art på gärna på kalkhällar
Vitfläckig guldvinge <i>Lycaena virgaureae</i> (Linnaeus, 1758)	Larven lever främst på ängssyra	En art som blivit mer ovanlig på senare år
Brunfläckig lundmätare <i>Hemitea aestivaria</i> (Hübner, 1799)	Ek, Björk, Rosa	På Södertörn förekomster på Utö, Torö och i St Vika
Mårefältmätare <i>Epirrhoe galiata</i> (Den. & Schiff., 1775)	Gulmåra m fl	Lokal art, kustbunden
Rosenfältmätare <i>Anticlea derivata</i> (Den. & Schiff., 1775)	Rosa	Lokal art
Vattrad malmätare <i>Eupithecia irriguata</i> (Hübner, 1813)	Ek , larv på unga blad	Lokal art, kustbunden
Hagtornsmalmätare <i>Eupithecia insigniata</i> (Hübner, 1790)	Malus, Crataegus larven på unga blad	Arten har mycket lokala förekomster
Glimmalmätare <i>Eupithecia venosata</i> (Fabricius, 1787)	Smällglim och strandglim larven lever på fröna	Utbredd art men lokal i sina förekomster

Spenörtsmalmätare <i>Eupithecia trisignaria</i> H- S, 1848	Strätta, bockrot m fl., larv på blommorna	Utbredd art men lokal i sina förekomster
Blåklockemalmätare <i>Eupithecia denotata</i> (Hübner, 1813)	Nässelklocka , larven lever på fröna	Utbredd art men arten förekommer oftast mycket lokalt
Backanismalmätare <i>Eupithecia pimpinellata</i> (Hübner, 1813)	Bockrot , larven lever på blommorna och fröna	Arten har stor utbredning men med lokala förekomster
Blomers fältmätare <i>Discoloxia blomeri</i> (Curtis, 1832)	Alm men förmodligen också på hägg?	Arten har expanderat under senare år och är etablerad i St Vika
Syren mätare <i>Apeira syringaria</i> (Linnaeus, 1758)	Try, syren	Spridd art men mycket lokal
Svansmätare <i>Ourapteryx sambucaria</i> (Linnaeus, 1758)	Try, Sambucus mfl	Utbred art men förkommer oftast lokalt
Humlelik dagsvärmare <i>Hemaris fuciformis</i> (Linnaeus, 1758)	Try	Förekommer ganska allmänt i St Vika-området, lokal art
Asptandvinge <i>Notodonta torva</i> (Hübner, 1803)	Asp	Förekommer gärna i bestånd med äldre aspar
Balsampoppeltandvinge <i>Notodonta tritophus</i> (Den. & Schif., 1775)	Asp	Som föregående
Svartfläckig högstjärt <i>Clostera anachoreta</i> (Den. & Schiff., 1775)	Asp, Salix	I blandskogar med lång kontinuitet
Brunfläckig högstjärt <i>Clostera anastomosis</i> (Linnaeus, 1758)	Asp, Salix	Som föregående men skogar med mer lövinslag
Stor bortsspinnare <i>Setina irrorella</i> (Linnaeus, 1758)	Mark- och stenlavar	Art med stor utbredning men med mycket lokala förekomster
Rosenvinge <i>Miltochrista miniata</i> (Forster, 1771)	Vägg- och trädlavar	En art som på senare år har ökat i antal och spritt sig i Södertörns kustområden
Liten igelkottspinnare <i>Parasemia plantaginis</i> (Linnaeus, 1758)	Plantago m fl	En mycket lokal art som också fluktuerar i sitt uppträdande
Karminspinnare <i>Tyria jacobae</i> (Linnaeus, 1758)	Stånds , larv i koloni på blad och blomkorgar	Mycket lokal art, med enstaka fynd i området. Värdiväxten tycks nu utgången i St Vika
Brunaktigt tofsfly <i>Herminia lunalis</i> (Scopoli, 1763)	Blåbär, Taraxacum m fl	Klippterräng gärna nära kusten

Jungfrulinfly <i>Phytometra viridaria</i> (Clerck, 1759)	<i>Polygala</i>	Lokal art knuten till miljöer med god tillgång på värdväxt
Tvärinjerat vickerfly <i>Lygephila viciae</i> (Hübner, 1822)	Kråkvikker och andra ärtväxter	Mycket lokal art men som har god förekomst i St Vika
Vinkelbandat ordensfly <i>Catocala nupta</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Salix, Populus</i>	Art som påträffas enstaka i området
Vågbandat ordensfly <i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)	Ek	Art som påträffas mer regelbundet i området
Åsfly <i>Moma alpium</i> (Osbeck, 1778)	Ek m fl	Art med lokala förekomster särskilt i kustbandet
Alaftonfly <i>Acronicta alni</i> (Linnaeus, 1767)	Al, Björk	Lokal och ganska ovanlig art
Spjutafonfly <i>Acronicta cuspis</i> (Hübner, 1813)	Al	Sällsynt och lokalt förekommande
Dvärgängsfly <i>Photodes captiuncula</i> (Treitschke, 1852)	<i>Poaceae, Carex</i>	Lokal art, oftast enstaka
Ljusskyggt kapuschongfly <i>Cucullia lucifuga</i> (Den. & Schiff., 1775)	<i>Hieracium och Sonchus</i> o dyl	Mycket lokal art med enstaka fynd från området
Gullriskapuschongfly <i>Cucullia gnaphalii</i> (Hübner, 1813)	Gullris	På varma platser med god tillgång på värdväxt
Fläckat linariafly <i>Calophasia lunula</i> (Hufnagel, 1766)	Gulsporre	Lokalt uppträdande men mer allmän nära kusten
Vitgrått träfly <i>Lithophane ornitopus</i> (Hufnagel, 1766)	Ek	Spridd art i södra Sverige men med lokala förekomster
Ljusribbat gulvingfly <i>Xanthia ocellaris</i> (Borkhausen, 1792)	Poppel	Är etablerad i St Vika sedan 2001, närmast känd från Öland och Småland
Grått johannesörtfly <i>Actinotia hyperici</i> (Den. & Schiff., 1775)	Johannesört	Sällsynt och lokalt uppträdande, fluktuerar en del
Ljusjordfly <i>Standfussiana lucerneae</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Poaceae, olika örter</i>	Kustbunden på klippor och hållmarker
Gråvattrat bandfly <i>Epilecta linogrisea</i> (Den. & Schiff., 1775)	Örter	Arten föredrar torrmarker och hållmarker

Dagfjärilsarter i Stora Vika och deras värdväxter

Art

Skogsvisslare	<i>Erynnis tages</i>
Svartfläckig glanssmygare	<i>Carterocephalus silvicola</i>
Smultronvisslare	<i>Pyrgus malvae</i>
Mindre tätelsmygare	<i>Thymelicus lineola</i>
Silversmygare	<i>Hesperia comma</i>
Ängssmygare	<i>Ochlodes venata</i>
Apollofjäril	<i>Parnassius apollo</i>
Makaonfjäril	<i>Papilio machaon</i>
Skogsvitvinge	<i>Leptidea sinapis</i>
Ängsvitvinge	<i>Leptidea reali</i>
Kålfjäril	<i>Pieris brassicae</i>
Rovfjäril	<i>Pieris rapae</i>
Rapsfjäril	<i>Pieris napi</i>
Aurorafjäril	<i>Anthocharis cardamines</i>
Citronfjäril	<i>Gonepteryx rhamni</i>
Aspfjäril	<i>Limenitis populi</i>
Sorgmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Påfågelläga	<i>Inachis io</i>
Amiral	<i>Vanessa atalanta</i>
Tistelfjäril	<i>Cynthia cardui</i>
Nässelfjäril	<i>Aglais urticae</i>
Vinbärsfuks	<i>Polygonia c-album</i>
Hedpärlormorfjäril	<i>Argynnis niobe</i>
Silverstreckad pärlormorfjäril	<i>Argynnis paphia</i>
Ängspärlormorfjäril	<i>Argynnis aglaja</i>
Skogspärlormorfjäril	<i>Argynnis adippe</i>
Storfläckig pärlormorfjäril	<i>Issoria lathonia</i>
Älggräspärlormorfjäril	<i>Brenthis ino</i>
Brunfläckig pärlormorfjäril	<i>Boloria selene</i>
Prydlig pärlormorfjäril	<i>Boloria euphrosyne</i>
Skogsnätfjäril	<i>Melitaea athalia</i>
Kvickgräsfjäril	<i>Pararge aegeria</i>
Svingelgräsfjäril	<i>Lasiommata megera</i>
Vitgräsfjäril	<i>Lasiommata maera</i>
Berggräsfjäril	<i>Lasiommata petropolitana</i>
Kamgräsfjäril	<i>Coenonympha pamphilus</i>
Pärlgräsfjäril	<i>Coenonympha arcania</i>
Slättergräsfjäril	<i>Maniola jurtina</i>
Luktgräsfjäril	<i>Aphantopus hyperantus</i>
Skogsgräsfjäril	<i>Erebia ligea</i>
Sandgräsfjäril	<i>Hipparchia semele</i>
Mindre blåvinge	<i>Cupido minimus</i>
Tostblåvinge	<i>Celastrina argiolus</i>
Klöverblåvinge	<i>Glaucopsyche alexis</i>
Ängsblåvinge	<i>Polyommatus semiargus</i>
Puktörneblåvinge	<i>Polyommatus icarus</i>
Silverblåvinge	<i>Polyommatus amandus</i>
Midsommarblåvinge	<i>Aricia artaxerxes</i>
Brun blåvinge	<i>Aricia eumedon</i>
Violett blåvinge	<i>Plebejus optilete</i>
Ljungblåvinge	<i>Plebejus argus</i>
Hedblåvinge	<i>Plebejus idas</i>
Violettkantad guldvinge	<i>Lycaena hippothoe</i>

Värdväxter

Käringtand
Gräs, olika arter
Smultron, <i>Potentilla</i> spp
Gräs, som hundäxing, ängskavle m fl
Gräs, som fårsvingel, rödsvingel m fl
Gräs, som hundäxing, grenrör m fl
Kärleksört, vit fetknopp
Strätta, kvanne, kärrsilja m fl
gökärt, , kråkvicker m fl ärtväxter
gulvial m fl ärtväxter
Kål mfl korsblommiga växter
strandkål, gulreseda, marviol m fl
Korsblommiga växter som olika trav
Ängsbräsma, rockentrav m fl
Brakved
Asp
Sälg, asp, björk
nässlor
nässlor
tistlar
nässlor
sälg, humle, alm, nässlor m fl
Violväxter
Violväxter
Violväxter
Violväxter
Styvmsorviol och andra violväxter
Älggräs eller brudbröd
Kärrviol och skogsviol
Violväxter
Svartkämpar, kovallarter, olika veronikor
Gräs
Olika gräs som hundäxing och fårsvingel
Olika gräs som berggrö och rödsvingel
Olika gräs bl a hundäxing
Olika gräs bl a kamäxing
Olika gräs bl a bergsslok
Olika gräs bl a kvickrot och timotej
Olika gräs och halvgräs
Olika gräs bl a hässlebrodd, tuvåtäl
Olika gräs som sandrör och rödsvingel
Getväppling
Brakved
Olika ärtväxter
Olika klöverarter
Ärtväxter bl a käringtand
Ärtväxter som gulvial och kråkvicker
Olika nävor som blodnäva och solvända
Blodnäva
Odon och blåbär
Klöverväxter
Klöverväxter
Ängssyra

Mindre guldvinge	<i>Lycaena phlaeas</i>	Ängsyra och bergssyra
Vitfläckig guldvinge	<i>Lycaena virgaureae</i>	Ängssyra
Eldsnabbvinge	<i>Thecla betulae</i>	Slån
Eksnabbvinge	<i>Quercusia quercus</i>	Ek
Grönsnabbvinge	<i>Callophrys rubi</i>	Blåbär, odon m fl

Diskussion

Den unika sammansättningen av fjärilsarter i Stora Vika visar på områdets stora naturvärde och att den är en av Stockholms läns artrikaste och mest värdefulla fjärilslokaler med torrmarksväxter på kalkmark, som är mycket ovanligt i denna del av landet.

Enligt den rödlistebedömning som gjordes till "Rödlistan 2005" är 25 arter påträffade i området varav några endast tillfälligt som kungsljuskapuschongfly. Arten är beroende av markstörningar och uppslag av värdväxten kungsljus och därför så fort markskiktet sluts och värdväxten konkurreras ut försvinner. Förmodligen är den violettekantade blåvingen också utgången från Stora Vika. Arten fanns tidigare på den fuktäng som fanns till vänster vid infarten till kalkstensbrottet, men som numera är en högväxt granskog. Även i övriga Sverige minskar arten. Den minskning av kattföt som skett samt utebliven blomning till följd av utskuggning kan vara förklaring till att leverplattmalen minskat eller kanske t o m är utgången. Larven är beroende av blomkorgarna för sin utveckling. Den omfattande röjningen av det sydvästra området kommer att gynna kattfoten och förhoppningsvis finns leverplattmalen kvar och kan öka i antal. Dock finns kattfjädermottet fortfarande kvar i området. Den mycket sällsynta och vackra sälgbrokmalen och troligen också almbarkvecklaren är helt beroende av att de många gamla sälgarna med död ved och grov bark sparas. Även många skalbaggar som vissa arter långhorningar utnyttjar också detta substrat.

I en tidigare undersökning på de rikaste kalkmarkerna i Stockholms skärgård noterades 26 rödlistade arter (Palmqvist 2005) och en jämförelse visar att av dessa är 20 av arterna gemensamma med de i Stora Vika. Bland övriga arter har ett urval arter lyfts fram som är naturvårdsintressanta eller regionalt mycket lokala ofta till speciella miljöer och värdväxter som är ovanliga i denna del av landet. De prekambrisk kalkhällmarkerna med ett tunt jordtäck och högt pH värde eller helt kala hållar är en mycket ovanlig naturtyp och ingår i EUs habitatdirektiv som bör skyddas (Löfroth 1997). Den mycket speciella flora som är knuten till dessa kalkhällmarker gynnar naturligtvis förekomsten av många specialister bland fjärilarna. Ett av de ovanliga växtsamhällen är de som innehåller ärtväxter som t ex käringtand och getväppling på kalkhällmarker. Flera av områdets arter är helt beroende av denna miljö som flera arter bastardsvärmare, mindre blåvinge, klöverblåvinge, käringtandmott och skogsvisslare. Det upphöjda kalkberget som blir uppvärmt på dagarna och håller kvar värmen på nätterna blir också lokalklimatiskt mycket gynnsamt för de arter som finns där. I Stora Vika finns ett flertal arter som är knutna till gullris som ju är en spridd växt. Flera av de arter som lever på gullris är mycket lokala i sitt utbredningsområde och förmodligen mycket habitatkrävande som brunfläckig småstävmal (sydligaste förekomsten i landet), omvändbandad käringtandpalpmal, gullrisblomvecklare, brun gullrisfrövecklare och gullriskapuschongfly. Ekstam et al. (1988) har visat på en plansch olika arter knutna till gullris bl a flera som är nämnda i denna rapport. En mycket speciell miljö är ruderatmarkerna ofta med vittringsgrus som hyser en rik flora av bl a purpurkniprot, vildmorot, kråkvicker och sötväppling, blåeld med flera växter. På blåeld förekommer tre monofaga arter; blåeldskäckmal, blåeldsorgmal och tandmottet och alla tre finns i området. På kråkvicker är dubbelmåneärtvecklare påträffad, den nordligaste förekomsten i landet i Stora Vika. Trots att kråkvicker är en vanlig värdväxt så är tydligen arten mycket lokal och habitatkrävande. Ruderatmarkerna är numera hårt trängda till följd av att dessa ytor används för att lagra

byggmaterial. På backglim finns ett flertal arter som svartvit backglimmal, smällglimmal, punkterad backglimsäckmal och glimfältmätare. På kärleksört finns arter som tennspinnmal och apollofjäril. Den sistnämnda arten har i Stora Vika området sin enda fastlandspopulation på Södertörn. Den relativt rika förekomsten av kungsmymta gynnar myntesäckmal, kungsmyntefodersäckmal och kungsmyntefjädermottet. De båda bruna blåvingarna midsommarblåvinge och brunblåvinge är rikligt förekommande och som larver lever de på blodnäva, som har en rik förekomst i Stora Vika.

Trädskiktet domineras av tall i de övre sluttningarna runt kalkstensbrottet. Längre ned består trädskiktet av större inslag av lövträd som sälg, björk, asp, fågelbär m fl.

Lövskogspartierna kan bilda lundartade miljöer och är delvis ganska täta. I dessa återfinns trolldruva som är värdväxt för oren malmätare och sårlåka, värdväxt för sårläkemalen.

På tall, under barken, lever guldfäckpraktmalen. På ek finns arter som svavelstylymal, och kretsfly. Popplarna i allén hyser två arter som hittat dit, nämligen poppelknoppvecklare och ljusribbat gulvingfly och har där de enda förekomsterna på Södertörn. Fler exempel på fjärilsarter och deras värdväxter och substrat går att finna under resultat. För utförligare beskrivning av de växtarter som förekommer i Stora Vika hänvisas till Engqvist Maliniemi (2008)

Förslag till åtgärder

Följande förslag till åtgärder för att bevara och förbättra miljön för fjärilar föreslås;

- Fortsatt årlig röjning av den nordvästra torrmarksängen
- Ytterligare röjning av tallar i det SV området som att ökar ljusinsläpp för att skapa soliga och torra förhållanden som gynnar torrmarksväxterna och dämpa igenväxningen
Föreslås också av Engqvist- Maliniemi (2008)
- Röjning av vägkanter efter den väg som går runt kalkstensbrottet och röja gläntor och öppningar i anslutning till vägen
- Försiktig röjning av skogsmark i sluttningarna och att gamla träd sparas, särskilt sälg och att träd med trädsvampar får stå kvar då de är viktiga näringssubstrat för många arter
- Röja den igenväxande stigen och gläntor i anslutningen till denna, som finns väster om bilvägen mellan St Vika och Marsta, och SV om den stora dammen
- Att växtinventeringen fortsätter och att den första återinventeringen genomförs redan kommande sommar 2009
- En sammanställning av den samlade kunskapen om växt- och djurliv i Stora Vika bör göras för att ge maximal tyngd åt naturvårdande insatser och skydd
- Återkommande inventeringar för att se förändringar i växtsamhälle och djur knutna till dessa bör göras. Gärna en samlad studie om hur insekterna svarar på röjningsinsatserna och hur växtsuccessionen sker.
- Diskutera med markägaren om möjligheten att samla ihop den stora mängd byggmaterial som täcker de intressanta ruderatmarkerna och placera dem på en eller några få platser. Åtminstone önskvärt vid ”gattet”in till kalkstensbrottet.
- Arbetet med naturstigen måste fortsätta och ytterligare utvecklas så att naturintresserade och allmänheten får upp ögonen för områdets unika naturvärden.

Litteratur

Abenius, J., Beier, B-A. & Wallentinus, H-G. 1991. Översiktlig naturinventering av Nynäshamns kommun 1988- 1990. Miljö och Arkitektkontoret. Nynäshamns kommun.

Bengtsson, B- Å., Johansson, R. & Palmqvist, G. 2008. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Käkmalar- säckspinnare. Lepidoptera: Micropterigidae- Psychidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala

Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. 1988. Ängar. LTs förlag.

Eliasson, C. U., Ryrholm, N., Holmer, M., Jilg, K. & Gärdenfors, U. 2005. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar. Lepidoptera: Hesperiiidae- Nymphalidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Elmquist, H. & Folkesson, P. 2008. Dagfjärilar i Södermanland.- en fälthandbok. Länsstyrelserna i Södermanlands och Stockholms län.

Engqvist Maliniemi, A. 2008. Fjärilarnas marker i Stora Vika . Effekter av naturvårdsåtgärder på kalkhällmarker- en inledande studie. Examensarbete i biogeovetenskap. Stockholms universitet.

Gärdenfors, U. (red.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. Artdatabanken. Naturvårdsverket.

Hydén, N., Jilg, K. & Östman, T. 2006. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Ädelspinnare- tofsspinnare. Lepidoptera: Lasiocampidae- Lymantriidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Landin, M., Palmqvist, G., Svedman, G. & Söderqvist, T. 2007. Välkommen till fjärilarnas marker i Stora Vika- En vandring runt kalkstensbrottet i Stora Vika med djur, natur och historia. Nynäshamns kommun, Naturskyddsföreningen i Nynäshamn, Länsstyrelsen i Stockholms län och Talloil i Stora Vika.

Löfroth, P. (red.). 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverkets Förlag.

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. Den nya nordiska floran. Wahlström & Widstrand.

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Entomologiska Föreningen & naturhistoriska Riksmuseet.

Palmqvist, G. 2005. Inventering av fjärilar och fjärilmiljöer i Stockholms södra skärgård 2004- 2005. Rapport till Skärgårdsstiftelsen

Rydberg, H. & Wanntorp, H- E. Sörmanlands flora. Botaniska Sällskapet i Stockholm.

Svensson, I. Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Entomologiska Föreningen och Naturhistoriska Riksmuseet. Stockholm. Reproline. AB

Svensson, I. 1993. Fjärilskalender. Reproline AB.

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. Catalogus lepidopterorum Sueciae. Naturhistoriska Riksmuseet & Entomologiska Föreningen.

Via Internet och adress: <http://www.artdata.slu.se/rodlista/> finns information om rödlistan och mer uppgifter om de rödlistade arterna

Bilder från Stora Vika

Fig. 10. Den karakteristiska byggnaden vid infarten till kalkstensbrottet Stora Vika

Fig. 11. Startplatsen, vid rotersugnsröret, för den populära naturstigen runt Stora Vika.

Fig. 12. Den av främst björk, asp och sälg igenväxande vägen upp mot kalkstensbrottet.

Fig. 13. "Gattet" in mot kalkstensbrottet. Just där finns svingelgräsfjärilen i en liten population, hårt trängd av uppväxande sly och deponering av byggmaterial

Fig. 14. En av alla de gamla skadade sälgar som finns i området. Denna står vid infarten. Sälgarna är viktiga att bevara som substrat för svampar och trädlevande insekter, bl a den mycket ovanliga sälgbrokmalen som finns i Stora Vika.

Fig. 15. Den blomrika tormarksängen NV om kalkstensbrottet som röjs av Nynäshamns naturskyddsförening.

Fig. 16. De röjda kalkhällmarkerna SV om kalkstensbrottet med ett kraftigt uppslag av liljekonvalj

Fig. 17. Blommande kattfot på den röjda ytan SV om kalkstensbrottet. Kattfot är en viktig indikatorart då den snabbt minskar i antal då igenväxningen ökar. Kattfoten har svarat bra på röjningen

Fig. 18. Blåeld på grusig kalkhällmark (ruderatmark) som används som lastplats för balkar

Fig. 19. Säfferotlokalen på den SV röjda kalkhällmarken